

6 Sámi mediat mánáide ja nuorai

Torkel Rasmussen, Vuosttasamanueansa Sámi allaskuvla

Čeahkkáigeassu:

Viidásamos sámi mediafálaldagat mánáide leat NRK sámeielat mánáidprográmmat TV:s, Suoma áibmosáddehaga YLE mánáidprográmmat rádios, sámeielat áviissa «Ávvira» mánáidsiiddut ja tevdnenráidu «Bamse». Viidásamos sámi mediafálaldagat nuoraide leat YLE Sámi rádioprográmma Sohkaršohkka, guokte nuoraidbláđi «Nuorat» ja «Nuoraidmagasiidna Š» ja NRK Sámi neahttasiidu «NuFal».

Ii ovttaga riikkas leat TV-fálaldat sámi nuoraide. Norggas ii leat rádiófálaldatge sámi nuoraide. NRK Sámi ja Ruota rádio fálaldat sámi mánáide lea olu heajut go fálaldat Suomas. Nuppi ášši dáfus lea sámi TV-fálaldat mánáide heajut Suomas ja Ruotas go Norggas. TV- ja rádiófálaldat sámi mánáide ja nuoraide livččii buoret jos mediadálut livčče sádden kránnjáriikkas buvttaduvvon sámi mánáid- ja nuoraidprográmmaid.

Stuorra oassi čálalaš fálaldagain sámi mánáide ja nuoraide eai leat mediain mat leat oaivvilduvvon daid ahkejoavkkuide. Dat leat baicce mediain mat leat oaivvilduvvon ollesolbmuide.

Oppalaš dásis lea nu ahte muhtin sámi mediabuvttadeaddjit leat bázahallan teknologalaš ovdáneamis ja uhccán muddui geavahit digitála almmuhanvejolašvuodaid. Mánnggaid dálá mediafálaldagain sámi mánáide ja nuoraide lea váttis geavahit, dan dihte go eai leat doarvái álkit oľahanmutter. Lea uhccán statistihkka sámi mediaid birra mánáide ja nuoraide mat leat viežžan láchkai. Dat dilli lea váikkuhan dán artihkkala. Dát guoská erenoamážit vuostáiváldi beallái ja dan dihte lea váttis dadjat maidege daid mediaid geavaheami birra, ja makkár mearkkašupmi dain lea sámi mánáide ja nuoraide.

6.1 Álggaheapmi

Dálá mánáid ja nuoraid gohčodit áinnas mediabuolvan fágagirjjálašvuodas. Dasa lea sivvan ahte media lea nu dehálaš oassi dálá mánáid ja nuoraid máilmmis, ja sii geavahit iešgudetlágan mediašlájaid olu, olu eanebut go ovddit buolvvat dahke dalle go sii ledje mánát ja nuorat. (Hagen ja Vold 2009: 16.) Datge lea okta sivva manne fágaolbmot giellasosiologiijas oaivvildit minoritehtagielat mediaid leat dárbbaslašžan nannet giela ceavzinnávccaid ja vejolašvuoda seailut (UNESCO 2003: 10).

Dán artihkkala várás lean kárten sámi mediafálaldagaid mat leat mánáid ja nuoraid várás ja guorahallan daid mediaid geavaheami. Dan oktavuodas leat moadde válljema dahkkojuvvon mediadiehtaga dutkansurggiid siskkobealde. Mediadutkiin lea guhkes árbevierru mihtidit mediageavaheami. Sii guorahallet earret eará man dájvá ja man guhká olbmot geavahit iešgudetlágan mediaid. Dát dilli guorahallojuvvo nu dárkilit go lea vejolaš dan dán artihkkalis barggu rámmaid siskkobealde.

Eará dábalaš lahkonaovuohki fáddái “mediat, mánát ja nuorat” lea mediaid váikkuhus geavaheddjiide. (Tønnesen 2007: 14-15.) Muhtin miellagiddevaš vuolggasajit livčče sámi mediaid váikkuhus mánáid ja nuoraid giellamáhttui, sin giellageavaheapmái ja identitehttii. Dat ii dahkkojuvvo dán artihkkalis dannego ii gávdno materiála maid sáhtta geavahit. Dát

gieđahallo kapihttalis 6.3 *Metodalaš čuolmmat*, ja loahppakapihttalis 6.7 *Hástalusat ja ávžžuhusat*. Materiála dán artihkkalii lea čohkkejuvvon 2016:s mediaid neahttasiidduin, jearahallamiin sámi mediajodiheddjiiguin ja dokumeantaanaliissain. Prentejuvvon bládit ja áviissat leat maid lohkkjuvvon ja analyserejuvvon.

6.2 Mat leat sámi mediat mánáide ja nuoraide?

Lea lunddolaš juohkit definišuvnna golmma oassái go lahkona gažaldahkii mat leat sámi mediat mánáide ja nuoraide? 1. Mo ráddje ahkejoavkkuid mánáid ja nuoraid, 2. mat leat sámi mediat ja 3. mii lea media dán artihkkalis?

Lea dábálaš bidjat mánáid bajimus ahkerájá 12-jahkásažžan, ja atnit buot eará nuppelotjahkásaččaid nuorran. Dat dahkkojuvvo dás ovddosguvlui vaikko rádjá nuoraid ja ollesolbmuid gaskkas ii leat čielggas. Muhtin muddui lea maid čielggas ahte mediabuvttadeapmi mii lea oaivvilduvvon nuoraide, heive maid nuorra, 20-30 jahkásaš, ollesolbmuide.

Sámi media definišuvnna, mii doaibmá bures, gávnnan professor Eli Skogerbø vuđolaš guorahallamis Norgga beale sámi median 2003, mas son guorahallá sisdoalu, geavaheami ja rámmaeavttuid. Dan barggus definere sámi mediaid ná:

Media adnojuvvo Sámi median jos boahťá ovdan namas ja/dahje ulbmiljoavkkus ahte sápmelaččat leat buvttadan media dahje media lea ráhkaduvvon sápmelaččaide¹ (Skogerbø 2003: 3)

Sámi mediat leat dán mielde buot mediat mat almmuhuvvojit sámegillii ja muhtin mediat mat ieža definerejit iežaset sámi median vaikko sámegiella ii leat media váldogiella dahje sámegiella ii geavahuvvo álggage.

Skogerbø (2003: 77-81) duođašta ahte sámi álbmogis lea viiddis sierramielalašvuhta das guđemuš giela sámi mediat galggašedje geavahit. In guorahala dán gažaldaga iežan artihkkalis. Válljen čuovvut Skogerbø sámi media definišuvnna, ja lean válljen mediaid maid guorahalan almmá beroškeahťta mediabuktaga giellageavaheamis.

Lean čuovvovaččat válljen guorahallat sajáiduvvon mediaid: rádio, TV ja áviissa. Daid lassin guorahalan maid tevdnenráidduid, bláđiid ja interneahťtaalmmuhemiid. Lean guođđán gieđahalakeahťta filmmaid, musihka, girjjiid ja applikašuvnnaid (áppaid). Dat mearkaša ahte artihkkalis gieđahalan mediabuvttademiid main leat jeavddalaš almmuheamit vaikko almmuhemiid gaskkas sáhtťá ádjánit guhká.

Goalmmat válljen lea ahte materiála ii leat ráddjejuvvon Norgii ja Norggas ráhkaduvvon mediafálaldagaide. Teknologalaš nuppástusat leat dahkan uhcít áigequovdilín ráddjet guorahallama dan mielde gokko mediabuvttadeaddji ja geavaheadđji lea.

Dat mii buvttaduvvo rádio ja TV várás ovtta riikkas, lea olahanmuttus interneahťtas maiddái nuppi riikkas. Áviissat ja bládit leat dieđusge álo leamaš olahanmuttus buohkaide ássanbáikkis beroškeahťta.

Artihkkalis lea dáiinna lágiin miehta Sámi perspektiiva buvttadanbealis mas guorahalan buot sámi mediaid main lea sisdoallu mánáide ja nuoraide, almmuhanriikkas beroškeahťta. Vejolašvuodaid mielde guorahalan gos mediaid geavaheadđjit ássat. Ferte lasihit ahte lea leamaš váttis bargu dannego uhccán statistihkka lea viežžan láchkai.

---

¹ *Et medium oppfattes som samisk dersom det går fram av navn og/eller målgruppe at mediet er laget for og av samer.* (Skogerbø 2003: 3)

Mediaovdáneapmi lea maid dahkan ahte ii leat šat nu áigeguovdil defineret mediafitnodagaid sajáiduvvan mediašlájaid mielde dego áviisa, rádio ja TV. Ná lea dannego eanaš mediafitnodagat buvttadit eanet medialávddiide. Danne lea ávkkálaš geavahit doahpaga mediadálu ja atnit sin baicce sisdoallobuvttadeaddjin mat juhket sisdoaluset mánggalágan medialávddiide. Dat dahkkojuvvo dán artihkkalis.

6.3 Metodalaš čuolmmat

Lea leamaš hástaleaddji bargu čohkket statistihkalaš materiála sámi mediaid birra mat leat oaivvilduvvon mánáide ja nuoraide. Ii oktage sámi media, mii lea guorahallojuvvon dán artihkkala várás, earret Ávvir, leat čadahan geavahanguorahallama mañimuš jagiid. Muđui lea ođđaseamos geavahanguorahallan NRK Sámi guorahallan 2009:s. Dalle lei NRK Sápmi muhtin áigge beassan geavahit Norgga Sámedikki jienastuslogu háhkat informánttaid guorahallamiidda. 2009 mañná ii leat ožžon lobi Sámedikkis geavahit jienastuslogu, iige leat čadahan geavahanguorahallamiid. (M. Solbakk 2016.)

Eaige gávdno guldaleaddjilogut sámi mánáid- ja nuoraidprográmmain rádios, dahje guorahallamat mat čájehit man olu sámi mánát ja nuorat geavahit sámi mánáid- ja nuoraidbláđiid, mánáidsiidduid *Ávviris* ja *Nuorttanastes* dahje sámegiela siidduid áviissain *Snåsningsen* ja *Lokalavisa NordSalten*. Danne ii leat vejolaš dadjat maidege dan birra man duđavaččat ulbmiljoavkkut leat daiguin fálaldagaiguin mat gávdnojit. Iige gávdno eará materiála, geavahanguorahallamat dahje dutkanraporttat mat mitalit man láhkai sámi mediat váikkuhit sámi mánáid ja nuoraid giellamáhtui, giellageavaheapmái dahje identitehtii.

TNS-Gallup buvttada eanemus statistihkalaš materiála mediageavaheami birra Norggas. Sis ii leat mangelágan diehtu sámi mediaid geavaheami birra. Sámi mediat eai leat fárus TNS-Gallup jahkebeallásaš raporttain norgalaččaid mediageavaheamis. Dain raporttain gávdná geavaheddjiid dieđuid Norgga rádio- ja TV-stašuvnnain, neahttasiidduin ja áviissain, muhto ii sámi mediaid. Iige TNS-Gallup raporttain «De offisielle lesertallene for blader og magasiner²» leat diehtu sámi bláđiid birra. Seamamá guoská stuorat guorahallamii «Avislesing 2015: Tilbakegang for papiravisene fortsetter³». Ii dasge leat diehtu sámi áviissain. (TNS-Gallup 2016-1; 2016-2; 2016-3.)

Miellagiddevaš gáldu livččii maid «Mediebarn 2016⁴». Lea vuđolaš guorahallan 3-11 jahkásaš norgalaš mánáid mediageavaheamis. Muhto ii dasge leat mihkkege sámi mánáid dahje sámi mediaid birra. (TNS Gallup 2016-4; Strømmen 2016) Inge leat gávdnan seammalágan guorahallamiid sámi mánáid ja nuoraid mediageavaheamis Ruotas dahje Suomas.

Dán guorahallanbarggus lea boahtán ovdan ahte dieđut sámi mánáid ja nuoraid interneahhtasiidduid geavaheami birra gávdnojit NRK, YLE, SVT ja Ruota Radio guovddáš doaimmahagain. Ii leat dattetge leamaš vejolaš fidnet dieđuid dán bargui dannego livččii áddjás bargu mas ferte ovttasbargat mediafitnodagaid analiisaossodagaiguin Helssegis, Stockholmas ja Oslos. Vuđolet dutkanbarggu oktavuodas livččii vejolaš fidnet dákkár dieđuid. Dát leat miellagiddevaš gávdnosat.

In leat čoavdán namahuvvon metodalaš čuolmmaid barggadetttiin dáinna artihkkaliin, muhto evttohan čovdosa loahppakapihtalis.

---

² Bláđiid ja magariinnaid almmolaš lohkkidmearri

³ Áviisalohkan 2015: Bábiráviissaid mañosmannan

⁴ Mediamánát 2016

6.4 Makkár mediafálaldagat gávdnojit?

Dán vuollekapihhtalis lea oppalaš geahčastat sámi mediafálaldagaide mat leat leamaš ja ain leat sámi mánáide ja nuoraide. Otnábeaivvi dilli deattuhuvvo seammás go geahčasta maŋos guvlui ovddeš mediafálaldagaide ja dálá mediaid historjái. Muhtin muddui guorahallá fáttáid dego eaiggátvuoda, ruđalaš dili, juohkima, sisdoala ja giellageavaheami. Kapihtal lea juhkkovuvvon čuovvovaš láhkai: rádio ja áviisa, sámi mánáid- ja nuoraidbláđit, sámi áviissat ja bláđit, báikkálaš ja regionála áviissat ja internehttafálaldagat.

6.4.1 Rádio ja TV

Gávdnojit golbma stuorra sámi mediadálu main lea mearkkašahtti rádio- ja TV-buvttadeapmi: NRK Sápmi Norggas, YLE Sápmi Suomas ja SR Sámi Rádion/SVT Sápmi Ruotas. Daid lassin gávdno Guoládaga Sámi Radio mii buvttada dušše neahta várás 2016:s ja GLR - Guovdageainnu lagašrádio mii duollet dállet sádde prográmmaid mánáide ja nuoraide.

Buot golbma stuorra buvttadit sisdoalu sihke rádio, TV ja interneahta várás. Rádio- ja TV-sáddagat sáddejuvvojit sihke árbevirolaš vuogi mielde, duohtaáiggis interneahtas ja prográmmat leat oľahanmutter sáddenáiggi maŋŋá mediadáluid neahttasiidduin ja eadnefitnodagaid vuorkkáin. Eanaš oassi sámi rádio- ja TV-buvttadeamis lea dán láhkai oľahanmutter miehta máilmmi earret muhtin prográmmat maidda mediadáluin ii leat vuoigatvuohta sáddet iežas riikka olggobeallái.

NRK Sápmi: TV, rádio ja interneahtta

NRK Sápmi lea Norgga Riikkasáddehaga sámi divišuvdna man direktvra Mona Solbakk jođiha 2016. NRK Sámi rádiosáddagat sáddejuvvojit sihke FM-vuogádagas ja digitála DAB-vuogádagas. FM-vuogádat heaittihuvvo guovlluid mielde 2017, ja dan maŋŋá geavahuvvo dušše DAB teknologijja.

NRK Sámis lea fálaldat sámi mánáide sihke rádios ja TV:s. TV-fálaldaga sáhtta gohčodit viidasamos mediafálaldahkan sámi mánáide dannego lea sáhka 15-minuhtasaš prográmmas juohke árgabeaivvi olles jagi. Prográmmat sáddejuvvojit NRK Sámi mánáidkanálas *NRK Superis* dárogiel teavsttain.

Sámi mánáid-tv álggahuvvui mánnosaš fálaldahkan guovvamánu 7. beaivvi 1991, ja prográmmamearri lassánii 1990-logus vahkosaš fálaldahkan. 2005 lasihii NRK Sámi Radio⁵ sámi mánáidfálaldaga TV:s guovtti sáddagii vahkus. 2009 mánáidfálaldat šattai golmma gearde vahkus ja 2012 njeallje prográmma vahkus. (NRK Sápmi historie 2016.)

Tabella 6.1 NRK Sámi rádio- ja TV-prográmmaid diibmomearri mánáide ja nuoraide jahkásaččat áigodagas 2011-15

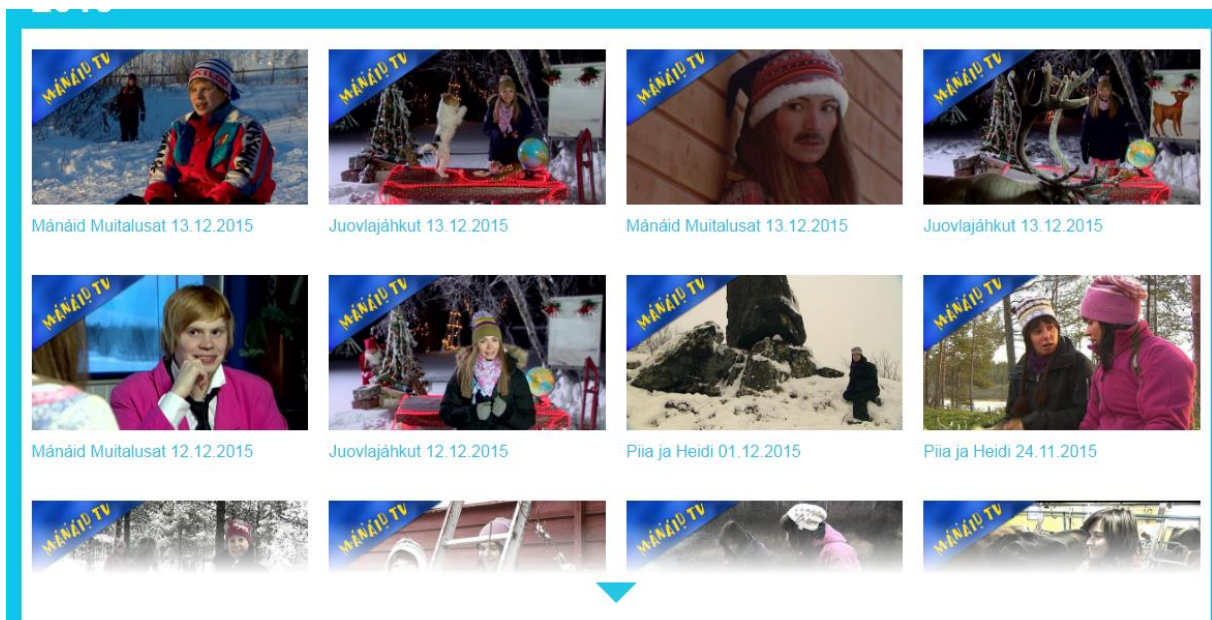
Jahki	Diibmomearri TV:s mánáide jagis	Diibmomearri DAB-rádios mánáide ja nuoraide jagis	Diibmomearri FM-rádios mánáide ja nuoraide jagis
2015	76	12	6
2014	87	15	7,5
2013	75	0	0
2012	73	34	41
2011	57	159	73,5

Gáldu: NRK:a jahkeraporttat 2011-2015

⁵ NRK Sámi Radio-namma nuppástuvai ođđajagemánu 1. beaivvi 2011 ja lea dan rájes leamaš NRK Sápmi

Tabella 6.1 čájeha ahte NRK Sámi fáldat mánáide TV:s lea leamaš viehka stádis maŋimuš jagi – sullii 75 diimmu jagis. 2014:s lei stuorámuš fáldat – oktiibuot 87 diimmu. Tabella čájeha maid ahte NRK Sámi fáldat mánáide ja nuoraide lea geahppánan olu maŋimuš vihtta jagi. NRK Sápmi sáddii 159 diimmu mánáide ja nuoraide DAB-vuogádagas 2011. Guokte jagi maŋná, 2013:s, ii lean oktage prográmma mánáide ja nuoraide DAB-vuogádagas, ja 2015:s sáddii 12 diimmu mánáide ja nuoraide. Seammás lea maid fáldat FM-fierpmádagas geahppánan 73.5 diimmus 2011 gitta guđa diibmui 2015. Geavatlaččat lea fáldat 2015:s dušše mánáide go NRK Sámis ii lean fáldat nuoraide rádios. Ii leat diehtu manne eai lean sáddagat mánáide ja nuoraide 2013:s.

Tabella 6.1 logut bajábealde bohtet ovdan NRK jahkeraporttain áigodagas 2011-15. Dain jahkeraporttain ii leat dábálaččat diehtu sámi mánáidprográmmaid giellageavaheami birra. Lean ieš áican ahte davvisámegiella lea váldogiella eanaš sáddagiin sihke rádios ja TV:s. Jahkeraporta 2012 spiehkasta dan dáfus eará raporttain go namuha ahte NRK ráhkadii mánáidprográmmaid julev- ja máttasámegillii 2012:s. Dalle buvttadii vihtta TV-prográmma mánáide julevsámegillii ja vihtta prográmma máttasámegillii. Prográmmain ledje sihke animašuvnnat ja leikkastallanoasážit. (NRKs ársrapport 2012: 67)

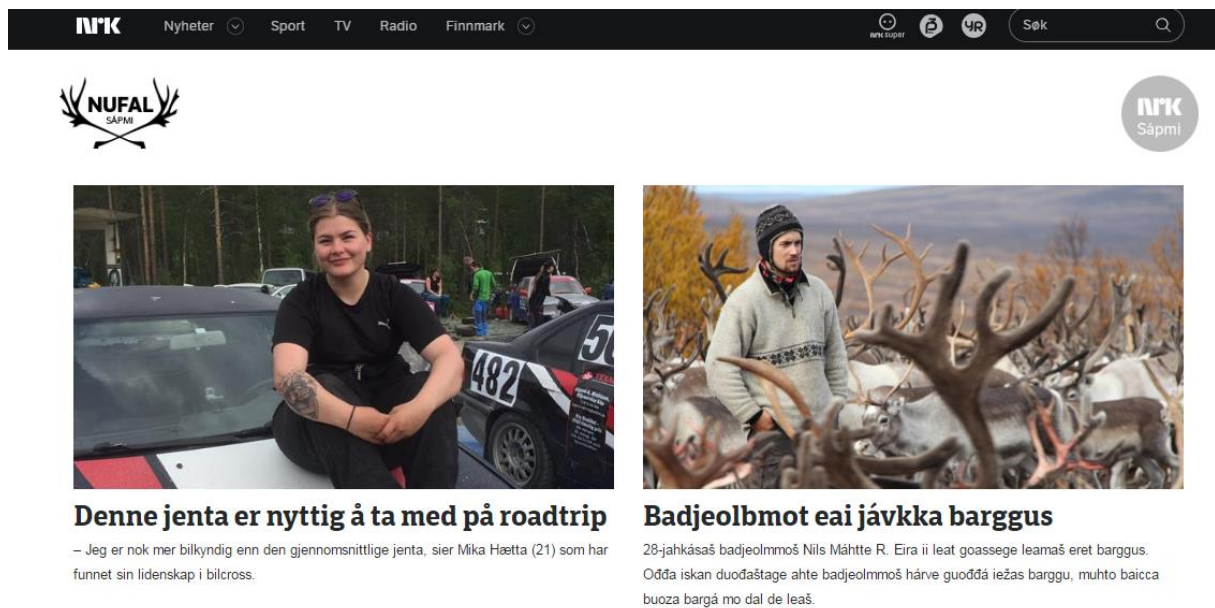

Govus 1 NRK Sámi TV-prográmmat mánáide leat geahččan láhkai NRK neahttasiiddus sáddenáiggi maŋná. Šearbmagovva nrk.no-siiddus: Torkel Rasmussen 2016

2012 maŋná buvttadii NRK máttasámi drámaráiddu mánáide *Laara jih Leisa* mii sáddejuvvui vuosttas háve 2014. Muđui lea davvisámegiella leamaš váldogiellan mánáid-tv buvttadeamis. Jagi 2015 jahkeraporttas namuhuvvo erenoamážit *NRK Jodi*, giehtatelevodnaapplikašuvdna mii almmuhuvvui guovvamánus 2015:s. Dat addá mánáide vejolašvuoda guldalit sámi mitalusaid sáme- ja dárogillii dan guovllus gos mánát leat. Vuosttas vahku applikašuvdna vižžojuvvui 4000 geardde. Applikašuvdna geavaha telefonna báikebálvalusa čatnat mitalusaid geográfalaš vuolggsadjái. 2015 loahpas ledje čuodi mitalusa NRK Jodis, ja daid lassin leat buvttaduvvon 200 mitalusa mat almmuhuvvojit 2016:s. (NRK jahkeraporta 2015.) Lea maid namuhanveara ahte NRK lea čađahan stuorra digitaliserenprošeavtta mas lea bidjan boares TV-prográmmaid internehtti. Dat guoská maddái sámi mánáid- ja nuoraidprográmmaide mat leat ovdal sáddejuvvon.

NRK Sámi fáldat nuoraide

NRK Sámis ii lean mihkkege bistevaš TV- dahje rádiofáldat nuoraide 2015. Mediadállu lea duollet dáallet buvttadan nuoraidprográmmaid TV várás dego *Kakaos TV-šovv* – guhtta prográmma 1995-96, *Izii* – vihtta prográmma 2008, ja drámáráidu *Sameland* 2012. *Melkeveien* –nammasaš prográmma guđa oasis 2014/15, ledje maid nuorat ja nuorra ollesolbmot váldoulbmiljoavkun. Giddat 2016 lea NRK Sápmi sádden prográmmaráiddu *Steinffjell & Steinffjell* rádios. (NRK:a digitála vuorká⁶; Hætta 2016; Aftenposten 2013. Geahča maid vuollekapihtala SVT Sápmi ja Ruota Sámi Rádio.) NRK Sámi prográmmaredektevra Ole Rune Hætta (2016) dieđu mielde NRK Sápmi áigu bidjat fuopmášumi nuoraide ovddosguvlui ja lasihit buvttadeami dán ulbmiljoavkku várás.

Denne jenta er nyttig å ta med på roadtrip
– Jeg er nok mer bilkyndig enn den gjennomsnittlige jenta, sier Mika Hætta (21) som har funnet sin lidenskap i bilcross.

Badjeolbmot eai jávkka barggus
28-jahkásaš badjeolmmoš Nils Máhtte R. Eira ii leat goassege leamaš eret barggus. Odda iskan duodaštage ahte badjeolmmoš hávve guodddá iežas barggu, muhto baicca buoza bargá mo dal de leaš.

Govus 2 NRK Sámis lea sierra neahttasiidu nuoraide man namma lea *NuFal*. Šearbmagovva nrk.no-siiddus: Torkel Rasmussen 2016

NRK Sápmi lea juo čohkken reportášaid rádios ja TV:s mat heivejit nuoraide neahttasiidui “Nu fal”⁷. Lean guorahallan čuodi ášši mat leat biddjon dan siidui 2016:s. Ledje seammá veardde áššit dárogillii go sámegillii. Sámegielat áššiin 45 ledje čállon davvisámegillii ja vihtta julevsámegillii. Ii oktage lean čállon máttasámegillii.

YLE TV ja rádio

YLE Sápmi lea suoma riikasáddehaga sámi ossodat. Hoavda ja ovddasvástideaddji oaivedoaimmaheaddji YLE sámegielat sisdoaluin lea 2016 Pirita Näkkäljärvi. Son lea jearahallojuvvon dán artihkkala várás. (Näkkäljärvi 2016).

⁶ <https://tv.nrk.no/>

⁷ <https://www.nrk.no/nufal/>

Tabealla 6.2 YLE Sámi rádio- ja TV-prográmmaid diibmomearri mánáide ja nuoraide jagis áigodagas 2011-15

Jahki	Diibmomearri TV:s mánáide jagis	Diibmomearri rádios mánáide jagis	Diibmomearri rádios nuoraide jagis
2015	7,5	22,5	112,5
2014	7,5	22,5	112,5
2013	7,5	22,5	92,5
2012	7,5	22,5	0
2011	7,5	22,5	0

Gáldu: YLE Sápmi 2016, Näkkäljärvi 2016. Logut rádiofálaldat nuoraide 2013 leat árvoštallon logut.

Tabealla 6.2 čájeha ahte YLE Sámi rádio- ja TV-fálaldat mánáide lea leamaš stádis maŋimuš vihtta jagi. Dan maŋŋá go álggii buvttadit rádioprográmma nuoraide 2013 njukčamánu, lea maiddái fálaldat nuoraide leamaš stádis. Dát prográmmat eai sáddejuvvo Norggas ja Suomas, muhto leat olahanmuttus YLE neahttafálaldagas YLE Arena. Dábálaččat leat prográmmat YLE Arenas 30 beaivvi sáddenáiggi maŋŋá.

Mánáidrádioprográmma namma lea *Binna Báanna* ja sáddejuvvo juohke maŋnebárgga 45 vahku jagis ja ođđasit bearjadaga. Prográmma bistá 30 minuhta ja davvisámegiella lea váldogiellan. Muhtin prográmmaoasážit leat maid anáraš- ja nuortalašgillii, muhto ii leat vejolaš dadjat man suorra oasi dat dahket prográmmas.

YLE sámi TV-prográmma mánáide gohčoduvvo *Unna Junnán*. Dán prográmmaráiddu váldogiella lea eanaš áiggi davvisámegiella, muhto prográmma lea maid jođihuvvon anáraš- ja nuortalašgillii. Davvisámegiella prográmmain leat muhtimin oasážit anáraš- ja/dahje nuortalašgillii. Prográmmat bistet 15 minuhta, ja YLE sádde 30 prográmma jagis. Prográmmat sáddejuvvojit sihke YLE2:žis suomagiella teavsttain, ja YLE ruotagiella kanálas FST:s. Doppe sáhtta válljet ruota- dahje suomagiella teavstta.

YLE Sápmi lea 2013 rájes buvttadan nuoraidprográmma *Sohkaršohkka* oktii vahkus – oktiibuot 45 prográmma jagis. Lea 2,5 diibmosaš talkshow mas nubbi prográmmajođiheadji hállá davvisámegiella ja nubbi anárašgiella. Sohkaršohkka streamejuvvo ja lea olahanmuttus YLE Arenas sáddaga maŋŋá.

Govus 3 Prográmmaráidu *Binna Banna* lea viidáseamos rádiófálaldat sámi mánáide. Prográmma sáddejuvvo dušše Suomas. Šearbmagovva YLE Arenas: Torkel Rasmussen 2016

Eai leat leamaš eará stuorát buvttadeamit mánáide ja nuoraide mañimuš jagiid. Ovdal YLE buvttadii maiddá i oahpahrádeo sámegeillii, ja muhtin áigodaga 2000-logu álggus sáddii prográmmaráiddu *Nuorat*. Eai leat fidnemis guldaleaddjilogut YLE sámegeielat rádiosáddagiin. (Näkkäljärvi 2016.)

YLE Sámi hoavdda Pirita Näkkäljärvi mielde leat ollu neahttaodđasat čállojuvnon nuoraide, ja sis leat fálaldagat nuoraide sosiála mediain. Sii atnet sihke Facebook, Twitter, Instagram, Vimeo ja Snapchat gaskkustit sisdoalu. Su oainnu mielde sii olahit dán áiggi nuorra sápmelaččaid bures Instagrámmain, áinnas ahkejoavkku 15-20 jahkásaččaid. Geassit 2016 sis lei geahčaladdanprošeakta mas ovddidedje iežaset Snapchat-fálaldaga ja buvttadedje video sosiála mediaide odđa formáhtain. YLE Sámis leat gaskamearálaččat 20 000 geavaheaddji iežaset neahtasiiduin vahkus. Ii leat leamaš vejolaš juohkit daid ahkejoavkkuide, ja danin ii sáhte dadjat man stuorra oassi geavaheddjiin leat mánát ja nuorat.

SVT Sápmi ja Ruota Sámi Rádeo

Ruota Sámi Rádeo ja SVT Sápmi leat sámi rádeo- ja TV-fálaldagaid buvttadeaddjit Ruotas. Sámi rádeo lea Ruota rádeo ossodat ja SVT-Sápmi lea Ruota Televišuvnna ovtadat. Dát sámi ovttagat leat leamaš seammá dálus 2009 rájes, ja dain lea oktasaš jođihangoddi mas Ole Isak Mienna lea kanálahoavda 2016.

Tabella 6.3 vuolábealde čájeha ahte sámi mánáidprográmmaid mearri TV:s lea leamaš 25-30 diimmu jagis áigodagas 2011-15. Diibmomearri rádios mánáide ja nuoraide lea maid stádis veahá vuolábealde 70 diimmu jagis. 2013 rádjái ii earuhan Ruota rádeo mánáid- ja nuoraidprográmmaid gaskkas. Dan dihte leat logut biddjon oktii tabeallas. Mánáid- ja nuoraidprográmmaid diibmomearri jagis 2011, ii leat váldon fárrui tabellii dannego almmuhuvvon lohku 3 504 diimmu jagis lea čielgasit boastut (Ruota Rádeo public service-diedáhus 2011: 113).

Tabealla 6.3 SVT Sámi ja Ruota Sámi Rádío rádío- ja TV-prográmmaid diibmomearri mánáide ja nuoraide jagis áigodagas 2011-15

Jahki	Diibmomearri TV:s mánáide jagis	Diibmomearri rádíos mánáide jagis	Diibmomearri rádíos nuoraide jagis
2015	27	17	52
2014	30	17	52
2013	27	69	
2012	25	64	
2011	25		

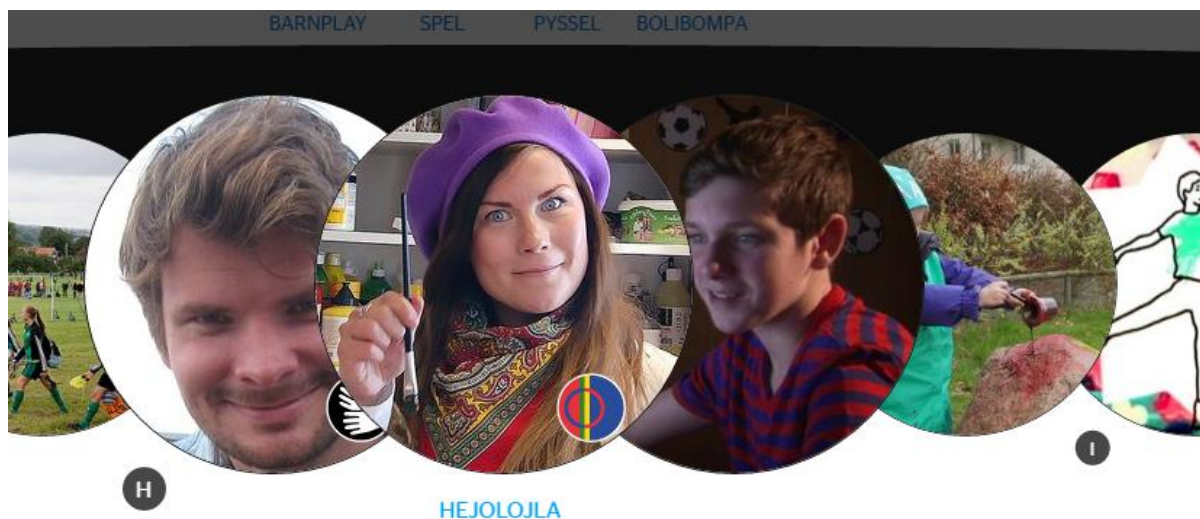
Gáldu: Ruota Rádío Public Service-diedáhusat 2011-2015 ja Ruota Televisuvnna Public Service-diedáhusat 2011-2015.

Ruota Sámi Rádío sádde ovttá 5-10-minuhttasá mánáidprográmma oktii vahkus rádíos. Dát prográmma lea olahanmuttus sáddenáiggi maŋŋá SVT Sápmi ja Sámi Radio oktasaš neahtasiiddus. Doppe gávdná maid Noaidegiissá – máinnasprográmma mánáide sámegillii.

SVT Sápmi buvttadages sámi mánáidprográmmaid TV várás. Prográmmat bistet 10-15 minuhta ja sáddejuvvojit oktii vahkus *SVT Barnkanalen* nammasaš mánáidkanálas. Seammá prográmma sáddejuvvo vel nuppádassii seammá kanálas. SVT Sámi mánáidprográmmat sáddejuvvojit maiddá njuolga neahtta-TV:s ja leat olahanmuttus interneahtas sáddenáiggi maŋŋá.

Gidđat 2016 Sámi Radio buvttadii máttasámegiela nuoraidprográmma namaš *Steinfjell & Steinfjell* Ráiddus ledje logi 25-minuhttasá prográmma. Prográmmaráidu joatkašuvvá čakčat 2016. Muđui ii leat leamaš vejolaš gávdnat loguid mat muitalit man olu geavahit davvi-, julev- ja máttasámegiela SVT Sámi ja Sámi Rádío mánáid- ja nuoraidprográmmain. Davvisámegiella geavahuvvo eanemustá, ja muhtimin leat prográmmaoasážit julev- ja máttasámegillii, muhto juohkáseapmi gielaid gaskkas ii leat registrerejuvvon.

Kanálahoavda Ole Isak Mienna muitala jearahallamis iežaset áigumuššan leat olahit nuorat sápmelaččaid dábálaš sáddagiin rádíos, ja son čujuhii mihttomearrái ahte unnimustá juohke njealját oasseváldi rádioprográmmain galgá leat vuollel 30 jagi. Dasa lassin lea SVT – Ruota Televisuvdna – ráhkkaneamen ásaht sierra sámi mánáidsiiddu internehttii 2016 mielde. (Mienna 2016.)

Govus 4 SVT Sámi mánáidprográmmat leat geahččan láhkai SVT:a neahttasiiddus sáddenáiggi maŋŋá. Šearbmagovva svt.se-siiddus: Torkel Rasmussen 2016

Julevsámi nuoraid TV - Nuoraj TV

Nuoraj-TV lei TV-fálaldat nuoraide julevsámegillii. Buvttadeaddji lei Odd Levi Paulsen fitnodagas Julev Film AS. *Nuoraj-TV* álggahuvvui 2010, muhto bissehii doaimma ekonomalaš sivaiddat geažil jahkemolsumis 2010/11 ja de álggahii ođđasis 2012:s. Fitnodat mii buvttadii *Nuoraj-TV* reastaluvai 2015:s. Buvttadanbiras barggai giđdat 2016 álggahit fálaldaga ođđasit. (NRK Sápmi 2011; Proff Forvalt 2016; Kintel 2016)

Nuoraj-TV geavaha dušše internehta buvttadanlávdiin. Sis lea ruovttusiidu mas leat dieđut iežaset birra, ja sii bidjet filmmaid YouTubeii. Das sis lea sierra kanála mas ledje 172 diŋgojeaddji ja 231 filmma giđdat 2016. Filmmaid sáhtta goas beare geahččat. Lean geahččan maŋimuš 30 filmma maid leat bidjan YouTubeii. Daid guhkodat lea ovtta ja čieža minuhta gaskkas. Eanaš filmmat leat gehččojuvvon gaskal 300 ja 500 geardde. Eanemusat gehčchon filbma lea musihkkavideo julevsámegillii *Ájŋna bágoj* mas leat 1780 geahčči. (YouTube 2016.)

6.4.2 Sámi mánáid- ja nuoraidbláđit

Sámegielat nuoraidbláđi - Nuoraidmagasiidna Š

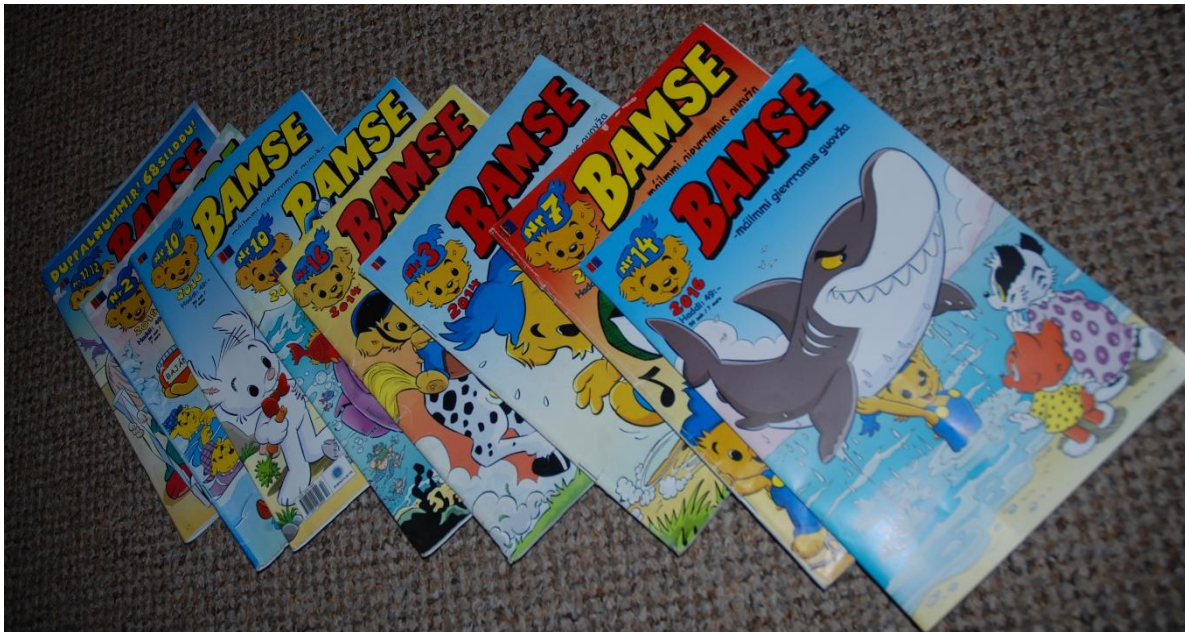
Girjelágádus *Idut* almmuha sámi nuoraidbláđi *Nuoraidmagasiidna Š*. Niels Ovlá Oskal Dunfjell lea oaivedoaimmaheaddji 2016:s. Bláđđi almmuhuvvo viđa geardde jagis ja das lea davvisámegiella váldogiellan. Dábalaš almmuheamis leat 36 A-4:š siiddu. Davvisámegiella lassii *Nuoraidmagasiidna Š* leat artihkkalat ja reportášat maiddái julev- ja máttasámegillii. Lean guorahallan buot almmuhemiid 2015-16 ja dain lei sullii 20 proseantta julev- ja máttasámegillii.

Govus 5 Nuoraidmagasiidna Š lea almmuhuvvon 1993 rájes. Ulbmiljoavku lea sámegeielat nuorat. Govva: Torkel Rasmussen 2016

Nuoraidmagasiidna Š sáddejuvvo nuvtá skuvlanuoraide Norggas gávccát luohká rájes geain lea sámegeiella fágan skuvllas. 2016:s bláddi sáddejuvvui 1 366 skuvlanurrii geat ledje 87 skuvllas. Lágádus sádde bládi skuvllaide mat ieža juhket bládi sámegeiella ohppiide. Eará olbmot sáhttet dingot Nuoraidmagasiidna Š ja bládis leat 170 dinggojeaddji geat mákset bládi ovddas. Bláddi vuvdojuvvo maid muhtin gávppiin. Almmuhanlohku lea leamaš 2000 olles áigodagas 1993-2016. Norgga Sámediggi ruhtada bládi bušeahhtaboasttas Sámi mediat. (Persen 2016.)

Tevdnenráidobláddi Bamse

Govus 6 Tevdnenráidobláddi Bamse lea almmuhuvvon davvisámegillii 2013 rájes. Bláddi heive ovdaskuvlaahkásaš mánáide ja nuoramus skuvlaahkásaččaide. Govva: Torkel Rasmussen

Bamse lea tevdnenráidobláddi mánáide maid ABC Company E-skuvla AS almmuha. Kirsi Paltto lea beaivválaš jodiheaddji 2016:s. Bláddi heive buoremusat ovdaskuvlaahkásaš mánáide ja nuoramus skuvlamánáide. Tevdnenráiddus leat almmuhuvvon 18 nummira jagis miessemánu

2013 rájes. 2016:s lea áigumuš almmuhit 20 nummira. Buot almmuheamit leat leamaš davvisámegillii. Norgga Sámediggi doarju bláđi ruđalaččat prošektadoarjagiin. Almmuheaddji doaivu ahte bastevaš ruhtadanortnet áсахuvvo. Bláđi almmuhanlohku lea leamaš 500. Eanaš oassi sáddejuvvo dingojeddjiide ja uhcit oassi vuvdojuvvo gávppiin luovusvuovdimis. (Paltto 2016.)

Heaittihuvvon mánáidbláđit - Mánáidbláđdi ja Leavedolgi

Sámi Áigečála álggii 1980-logus almmuhit *Mánáidbláđdi*. Lea leamaš váttis oážžut čielgasa goas vuosttas nummir almmuhuvvui ja man dávjá bláđdi almmuhuvvui. Sáhttá sihkkarit dadjat ahte bláđdi almmuhuvvui áigodagas 1983-93 ja ahte almmuhii ovttá, guokte dahje golbma nummira jagis, muhto jagiin 1984, 1986 ja 1988 váilu duođaštus das ahte ledje almmuheamit. Mánát leat ieža ráhkadan stuorra oasi sisdoalus, ja dávjá bohtá ovdan ahte oahpaheaddjit leat sádden mánáid buktagiid doaimmahussii. Dain nummiriin maid lean oaidnán, lea visot sisdoallu davvisámegillii.

Govus 7: *Mánáidbláđdi* almmuhuvvui 1980-logus ja 1990-logu álggus. Govva: Torkel Rasmussen 2016.

Go heittii almmuheames *Mánáidbláđdi*, de ilmmai odđa bláđdi – *Leavedolgi* – mas lei sullii seammalágan hápmi, sisdoallu ja ulbmiljoavku go heivii skuvlaahkásaš mánáide. Bláđdi almmuhuvvui unnimustá guvttiin nummiriin jagis goitge áigodagain 1994-99 ja 2004-05. 2004:s ilbme golbma nummira. Go bláđdi heaittihuvvui 2005, jávkkaš čálalaš fáladat skuvlaahkásaš mánáide sámegeillii. Bláđis ledje dábálaččat 32 siiddu A-4:š formáhtas, ja davvisámegiella lei váldogiellan. Lean guorahallan nummiriid mat almmuhuvvojedje 1997-99 ja 2004-05. Bealli dáin bláđiin lei maid sisdoallu julev- dahje máttasámegillii dahje sihke julev- ja máttasámegillii. Bláđiid sáhttá ain luokat muhtin gielddaid girjerádjosiin ja geavahuvvojit ain muhtin mánáidskuvllaid oahpahusas. (Iežan áicamat; Barne- og familiedepartementet 2003: 33.) *Mánáidbláđdi* ja *Leavedolggi* almmuhanloguin ii leat diehtu.

Vulle Vuojáš sámegeillii

Vulle Vuojáš bláđis almmuhuvvojedje 33 nummira davvisámegillii 1987-88. Maŋná lea ČálliidLágádus almmuhan daid ovddeš nummiriid girjehámis (Barne- og familiedepartementet 2003: 34). Dát dahkkojuvvoi Sámedikki ávžžuhusa dihte go Sámediggi dáhtui lágádusa almmuhit bláđiid mat sis ain ledje vuorkkás. Ávžžuhusa sivvan lei earret eará ahte Sámediggi anii bláđiid giela erenoamáš buorin. Almmuheaddji leige geavahan olu návccaid alladástat

jorgaleapmái, girječálli Elle Márjá Vars lea jorgalan bláđiid ja giellaprofessor Pekka Sammallahti lea leamaš giellakonsuleanta. Vulle Vuoljaš-girji lea dál vuvdojuvvon lohppii, muhto lágádusas árvvoštallat vel almmuhit daid bláđiid mat sis ain leat vuorkkás. (J.T. Solbakk 2016.) Vulle Vuoljaža almmuhanloguin ii leat diehtu.

Nuoraidbláđi Nuorat

Eaktodáhtolaš searvi Nuorat almmuha nuoraidbláđi *Nuorat*, man vuollenamat leat *Sámi nuoraid áigečála*, *Sáme Nuorai Tidnik*, *Saemien Noeri Plaerie* ja *Tidningen för unga samer*. Pia Sjögren lea oaivedoaimmaheaddji 2016:s. Nuorat almmuhuvvo njeallje geardde jagis. Bláđis lei A-4:š formáhtta 2015 ja 40-44 siiddu nummiris. 2016:s lea veaháš uhcit formáhtta. Siidolohku šaddá leat 44-56 siiddu dáinna uhcit formáhtain. (Sjögren 2016). Olles sisdoallu lea heivehuvvon sámi nuoraide vaikko ruotagiella lea bláđi váldogiella. Bláđis lea dattetge mearkkašahtti ollu sisdoallu sámegillii. Árvvu mielde lea bláđi sámegielat oassi 25-50 proseantta 2015-16 almmuhemiin. Okta nummir almmuhuvvui dušše sámegillii. Sámegielat oassi juohkása viehka dássedit davvi-, julev- ja máttasámegielaid gaskkas.

Eanaš oassi Nuorat sisdoalus lea Ruotas ja Ruota sápmelaččaid birra, muhto oassi sisdoalus bovttášii čielgasit beroštumi miehta Sámi. Sjögren (2016) dieđu mielde lea almmuhanlohku dábálaččat birrasiid 600 gáhppáloga. Dat sáhttáge molsašuddat 500 ja 600 gaskkas. Buot *Sáminuora* lahtut ožžot bláđi, ja dasa lassin mákset muhtin olbmot geat eai leat lahtut, bláđi diŋgojumi ovddas. Dát guokte joavkku dahket 4-500 olbmo.

6.4.3 Sámi áviissat ja bláđit

Muhtin sámi bláđiin ja áviissain, mat leat oaivvilduvvon ollesolbmuide, lea sisdoallu mii heive bures mánáide ja nuoraide. Dát sisdoallu lea juogo merkejuvvon mánáide ja/dahje nuoraide dahje áviissain ja bláđiin leat fáttát mat heivejit mánáide ja nuoraide. Dan dihte lean guorahallan dáid áviissaid ja bláđiid maid dán artihkkala várás.

Govus 8 Beaveáviissas Ávviris leat guokte siiddu mánáide juohke lávvardatnummiris. Govva Ávviris nr 16-2016 s, 14-15. Govva: Torkel Rasmussen

Sámegielat beaiveáviisa Ávvir

Ávvir lea beaiveáviisa mii almmuhuvvo viđa geardde vahkus davvisámegillii. Kari Lisbeth Hermansen lea oaivedoaimmaheaddji 2016. Áviisa almmuha oktii vahkus guokte siiddu erenoamážit mánáide. Ávvir lea boadus das ahte áviissat Min Áigi ja Áššu ovttaštahttojuvvojedje 2007, ja mánáidsiiddu leat Áššu árbi. Skogerbø (2000:64) govvedii daid mánáidsiidduid 2000:s: *Jeavddaleamos čálalaš almmuheapmin sámi mánáide*. Dát lea govvideapmi mii ain doallá deaivása. Dasa lassin gokčá áviisa olu dáhpáhusaid kultur- ja servodatsuorggis mas mánát ja nuorat leat fárus, ja dan dihte dáidá leat beroštahtti daid ahkejoavkkuide.

Ávvira almmuhanlohku lea 1033 mas 966 leat bábiráviissat ja 67 digitála áviissat (Norsk opplagskontroll 2015.) Áviisa lea čađahan njeallje lohkkidguorahallama mañimuš vihtta jagi. Daid vuodul ii leat vejolaš dadjat man olu mánát ja nuorat geavahit áviissa.

Dárogielat beaiveáviisa Ságat

Ságat lea sámi beaiveáviisa mii almmuhuvvo viđa geardde vahkus dárogillii. Geir Wulff lea oaivedoaimmaheaddji 2016. Áviissas eai leat sierra siidduid mánáide ja nuoraide. Áviisa deattuha dattetge gokčat dáhpáhusaid, earret eará kultuvrralaš doaimmaid, main leat mánát ja nuorat fárus. Seammá láhkai go Ávvira birra, sáhtta dadjat ahte áviissas leat olu reportášat sámi mánáid ja nuoraid birra mat dáidet leat beroštahttit daidda ahkejoavkkuide. (Wulff 2016.)

Ságat almmuhanlogut leat 2833 mas 2563 leat bábiráviissat ja 270 digitála áviissat (Norsk opplagskontroll 2015). Áviisa ii leat čađahan lohkkidguorahallama ja danin ii leat vejolaš dadjat man olu mánát ja nuorat geavahit áviissa.

Kristtalaš áviisa Nuorttanaste

Nuorttanaste lea Sámi boarráseamos áviisa mii ain almmuhuvvo. 2016:s Nuorttanaste almmuha iežas 118. jahkegeardde.

10 NUORTTANASTE

Nuoraide / Mánáide

Oba kula don leat!

Mun lean čuvvon Idol Junior tv-programma. Dat viisa sádduvvo olu riikkain? Mun lean gullan duopnariid dadjame «artistas galgá leat čáibboat ja livlanjietnas», «mun jearan leat go don stáid (ohto riige leat irgi moarsit)?», «gal don leat oha čáppat», «oba kula don leat», «dus leat čáppa lihkestagat», «mun ipmirdan jus niecidat! bártat leat da mañis», «ša lea boare iskovdu». Diet dáidatga Tv-programmas sáhttet jáhkkit mánáid ja nuoraid ahte sii fertet čáibboat ieaset, ja ráhát dahkaladat vai dohkkejit.

Go Idol Junior tv-programmaid álgos sáddegohce, de máittán ahte máittán pedagogat ja psykologat moite dán programma. Sii akkasalle ahte lea duehtá ahte mánáid liikotit livlan, muhto go livlan kadde tv-programmas moittuvot, cuiggoddivot ja hilgguvot niles

máilmmi ovdas, de riisáid dat mánáid moitta ja iskovdu. Kulturskuvllat ja livlankoarat barget miehtá riika buon bargu mánáid moittadant livlan ja dohkkebuvot dasin ommotšin geat sii leat. Muhto Idol Junior tv-programma álgamus ii leat lohtet mánáid ja nuoraid livlanmoitta, muhto hukset artistat. Sii lea dáidage hilggu dan dahkat. Muhto de hies tv-programma gilv, áibbas sáppelágearvviid go mánáid ja nuoraidbargu mii doaimma olu báikkain, ja maid mánáidgáidduin ja mánáid astodaim-

main geahtčáhtit moittatit. Tv-programma ii berot mánáid ja nuoraid ieaset máittán ja máittán, muhto duopnariid árvvutallat mánáid ja nuoraid, hilggu ja máittán sin. Sii sárejit ommot. Argabeartevu váhneamat, mánáidgáidduin ja skuvllat, kulturskuvllat ja astodaimmat leat juohke bealvri buksame mánáid iskovdu. Dan galgáte maid áibbasoapnarat dáidkat. II galgáte lohtet mánáid ja nuoraid čáibboada ja čáibboada cuoigat. Dat lea riiggeatga fiasttes dahkat.

Čáibba Asta-Ráidna

Baldihanservodat

Dát servodat gos mii dál eallit lea dákkár baldihanservodat.

Ođđasiin gulat measta beare dan mii lea fuortti, baldihanservodat, váralet dahje sargat.

Balu ciiggadit ommuide. Riige leat imat jos ommot balla-geahtá go iat beivviid hohtet dan seammá.

Eara vuohki ommuaid baldihanservodat mo sáhtta geav-

mo jos it bora dan dáid berra-muša, mo jos it hárbjehala, mo jos, mo jos...

Mo álo skovllat ahte du balhant?

Cieggá go balu jo eahpáduš? Mo bargat dáinna ahte kaddat ođđebas?

Ipmil lea álo dorva. Jus balu viggá cieggat dahje váivi deađđit. Docvus ipmilii rohkosiin.

11 NUORTTANASTE

Thomas eahpáduš...

Mii leat oaidnán Hearrá! Son lea bajásuođđellan.

IN JÁHKE!! LEAT DUŠSISÁGAT!

Moadde beavvi mañjeleš...

Thomas boade deike! Geshča háviid mu giedain ja erttegis!

MU HEARRÁ MU BEASTI MU IPMIL!

Joh. 11, 98 - 14,3 ja 28, 24-29

Don oskkut danin go leat oaidnán mu!

Govus 9 Kristtalaš mánnosaš áviissas Nuorttanastes leat guokte siiddu mánáide ja nuoraide juohke nummiris. Faksimii Nuorttanastes nr 4-2016 s, 10-11. Kopijja: Torkel Rasmussen

Liv Tone Boine lei Nuorttanaste oaivedoaimmaheaddji borgemánu 1. beavvi rádjái 2016 ja dan maŋŋá Ann Solveig Nystad lea oaivedoaimmaheaddji. Nuorttanaste almmuheaddji lea 2000 rájes leamaš vuodduš man oamastit Norgga Sámemiššuvdna, Sis-Finnmárkku proavássuohkan ja Sámi girkoráđđi. Nuorttanastes lea kristtalaš ulbmilparagráfa, ja almmuhuvvo davvisámegillii. Áviissas almmuhuvvojedje 11 nummira 2015. Guokte siiddu juohke nummiris leat oaivvilduvvon mánáide ja nuoraide. Dat vuhtto sihke sisdoalus ja siidduid namas «Nuoraide/Mánáide» Dasa lassin lea bládis muhtin veardde eará sisdoallu mii heive mánáide ja nuoraide. (Boine 2016; Nuorttanaste 2016). Áviissa almmuhanlohku lea leamaš birrasiid 600 áigodagas 2011-15 (Nystad 2016).

Ruotabeale sámi bláđđi Samefolket

Samefolket lea maid okta Sámi boarráseamos mediain. Dat ilbmá 97. jahkegerddiin ja Åsa Lindstrand lea sadjásaš oaivedoaimmaheaddji 2016:s. Bládis lea A-4:š formáhtta. Almmuhanlohku lei 1200 ja bládis almmuhuvvojedje ovcci nummira 2015:s. Guokte ledje duppalmummirra. Dán artihkkala materiála čoaggima oktavuodas lean guorahallan buot bláđiid mat lea almmuhuvvon 2015:s ja guokte bláđi 2016:s. Bládis eai leat mánát ja nuorat váldoulbmiljoavkun, muhto sáhtá dadjat ahte oassi sisdoalus heive nuoraide. Ruotagiella lea bláđi váldogiella, muhto árvvu mielde 10-25 proseantta sisdoalus lea sámegillii. Sámeielat oasis leat čállosat sihke davvi-, julev- ja máttasámegillii.

Sadjásaš oaivedoaimmaheaddji Åsa Lindstrand (2016) dieđu mielde Samefolket čadahii lohkkidguorahallama Johkamohkemárkaniin muhtin jagiid dassái. Dat čujuhii dasa makkár oainnut lohkkii leat Samefolket hárrái. Muhto čohkkejuvvon materiála ii leat heivehuvvon ovdanbuktimii. Sii eai leat ráhkadan statistihkaid dahje govvosiid maid sáhttet addit dutkamušaide. Danne leat bohtosat nu eahpesihkkarat ahte ii háliit almmuhit guorahallama bohtosiid.

Nuortalaččaid bláđđi Tuõddri Pee'rel

Govus 10 Muhtin sámi bláđiin, dego nuortalaččaid bládis *Tuõddri Pee'rel*, lea muhtin veardde sisdoallu mii heive mánáide ja nuoraide vaikko mánát ja nuorat eai leat daid bláđiid váldoulbmiljoavku. Govva: Torkel Rasmussen 2016

Nuortalaččaid bládis *Tuõddri Pee'rel* leat almmuhuvvon golbma nummira áigodagas 2013-15. *Nuorttsää'mkulturfondd* (Nuortasápmelaččaid kulturfoanda) doarju bláđi almmuheami ja Tanja Sanila lea oaivedoaimmaheaddji 2016:s. Bládis leat 52-60 A-4:š siiddu ja eanaš čállosat

leat suomagillii. Nuortalašgiela oassi lea árvvu mielde 15-20 proseantta. Muhtin oassi čállosiin, sihke suoma- ja nuortalašgielat, heive mánáide ja nuoraide. Bláđi almmuhanlogus ii leat diehtu.

Anáraččaid bláđdi - Anarâš

Anárašgielat bláđis *Anarâš* almmuhuvvojit njeallje nummira jagis. Visot čállosat leat anárašgillii, sámegillii mii hállojuvvo Suoma beale Sámis Anárjávrrri birra. Lean guorahallan 28. jahkegearddi mii mearkkaša njeallje nummira 2015. Dain leat árvvu mielde 20 proseantta čállosat mat heivejit mánáide ja nuoraide. Bláđi almmuhanlogus ii leat diehtu.

Máttasámi searvegoddebláđdi Daerpies Dierie

Daerpies Dierie – Sørsamisk menighetsblad (Máttasámi searvegoddebláđdi) lea almmuhuvvon 1997 rájes, ja das ilbmet njeallje nummira jagis. Härnösand bismagoddi, Nidaros bismagodderáđdi, Norgga Sámediggi ja Ruota girku dorjot bláđi almmuheami. Oaivedoaimmaheaddji ja ovddasvástideaddji almmuheaddji lea 2016:s máttasámeguovllu báhppa Einar Bondevik. Vivi Ann Labba Klemensson leages sadjásaš oaivedoaimmaheaddji Ruota bealde.

Bláđdi sáddejuvvo *Saemien Åålmege* (sámi searvegotti máttasámeguovllus) lahtuide, máksi dingojeddjiide ja biddjo čuovusin *Kyrkans Tidning* nammasaš bláđđái Härnösand bismagottis Ruotas. Almmuhanlohku 2016:s lea 1062. (Daerpies Dierie 2016; Bondevik 2016.)

Dán artiikkala várás lean guorahallan guhtta bláđi 2015:s ja 2016:s. Sisdoallu juohkása viehka dássedit girkolaš áššiide ja ođđasiidda ja kulturáššiide máttasámeguovllus. Árvvu mielde leat 10-20 proseantta juohke nummiris máttasámegillii ja 80-90 proseantta dáro- dahje ruotagillii. Sulaid mielde 25 proseantta čállosiin sáhtá dadjat leat oaivvilduvvon mánáide ja nuoraide. Dát čállosat juohkásit sullii seammaveardásaččat máttasámegiela ja skandinávagielaide gaskkas.

6.4.4 Báikkálaš ja regionála áviissat

Golmma báikkálaš áviissas *Enontekiön Sanomat*, *Nordsalten Avis* ja *Snåsningen* ja ovttá regionála áviissas, *Lapin Kansa*, leat siiddut sámegillii. *Enontekiön Sanomat* ja *Lapin Kansa* áviissaid sámegiela fáldat lea davvisámegillii, muhto daid áviissaid guorahallan čájehii uhccán sisdoalu mii livččii heiven mánáide ja nuoraide. Sámi fáldat áviissas *Lokalavisa NordSalten* lea julevsámegillii ja áviissas *Snåsningen* máttasámegillii. Daid siidduin lea veahá sisdoallu maiddá mánáide ja nuoraide.

Báikkálaš áviisa Snåsningen

Áviisa *Snåsningen* almmuhuvvo oktii vahkus Snoasas ja 2015:s dan almmuhanlohku lei 1618 (Norsk opplagskontroll 2015). Juohke nummiris lea okta siidu máttasámegillii dovdomearkkas *Sørsamisk* (máttasámegillii). Lean guorahallan gávccii nummira (nr. 12-18. 2016). Visot siidduin lei okta bálstá nuoraide namas *Noere Snåasnesne* (Nuorra Snoasas). Dát oassi devddii goalmát oasis gitta siidoláhkái, ja sisttisoalai álo jearahallama nuoraiguin.

Báikkálaš áviisa Lokalavisa NordSalten

Lokalavisa NordSalten almmuhuvvo oktii vahkus, ja 2015:s lei almmuhanlohku 2 872 (Norsk opplagskontroll 2015). Juohke nummiris lea siidu julevsámegillii dovdomearkkas *Bájkkeavijssa NuorttaSállto*. Guorahallen gávccii áviisanummira (nr. 10-17. 2016). Guđa áviissas ledje guovttegielat áššit deaddiluvvon nu ahte seammá čállosat ledje prentejuvvon sihke julevsámegillii ja dárogillii. Guovtti áviissas ledje eksklusiiiva áššit dušše julevsámegillii almmá dárogillii jorgaluvvon teavstta haga. Ii oktage ášši lean merkejuvvon erenoamážit mánáide dahje nuoraide. Muhtin veardde ledje dattetge áššit mat heivešedje maiddá nuoraide. Lea váttis árvvoštallat dárkileappot man stuorra oassi.

6.4.5 Interneahttafálaldagat

Dán guorahallama oktavuodas lean registreren guokte sámi mediafálaldaga nuoraide mat leat ollásit interneahttavuđot: Nuoraj-TV maid lean giedahallan bajábealde ja *InfoNuorra Sápmi*. Fálaldagat leat ollásit interneahttavuđot dáiinna lágiin ahte eai geavat mangelágan sajáiduvvan medialávddiid iežaset almmuheapmái. Goappašat fálaldagain ii lean čakčat 2016:s doaibma. Nuoraj-TV lea bargamin álggahit ođđasit. Infonuorra Sámis ii leat áigumuš álggahit ođđasit.

Neahttabáiki Infonuorra Sápmi

Infonuorra Sápmi lei almmolaš diehtjuohkindoaimmahat sámi nuoraide. Mihttomearri lei fállat sámi nuoraide dehálaš dieđuid oahpahusa, barggu, kultuvrra ja astoáiggi, dearvvašvuoda ja servodaga birra, nu ahte nuorain livččii vejolašvuolta válljet iežaset giela ja kulturáddejumi vuodul. Fálaldat galggai lea mielde nannet sámi nuoraid giela, kultuvrra, identitehta ja gullelašvuoda. Infonuorra Sámis lei váldodoaimmahat Bådáddjos ja báikkálaš doaimmahagat Kárášjogas ja Guovdageainnus. Juohke báikkálaš doaimmahusas lei nuorra journalista barggus geas lei ovddasvástádus juogo julev-, davvi- dahje máttasámegiela neahttasiiddus. (Barne- og familiedepartementet 2003: 42.) NRK Sámi Rádio (2008) dieđu mielde Infonuorra Sámis ledje 220 geavaheaddji beaivvis 2008:s.

Eará mediat ja interneahttafálaldagat

Eanaš median mat leat guorahallojuvvon dán artihkkala várás, lea muhtinlágan interneahttafálaldat. Dattetge dilli molsašuvvá mealgadit medias mediai go geahččá mo mediat geavahit interneahta almmuhanlávdiin. Muhtin mediain ii leat eará go ruovttusiidu mas leat dieđut fitnodaga ja sin mediabuktaga birra. Earát geavahit interneahttavuđot prográmmaid márkanfievrridit iežaset árbevirolaš buktaga ja doallat oktavuoda geavaheaddjiiguin. Ovdamearkkat das leat *Nuoraidmagasiidna Š* ja *Bamse*. Earátges, dego *Samefolket* ja *Nuorttanaste* bidjet muhtin áššiid nehttii ja odasmahttet muhtin ođđasiid bábiralmmuhemiid gaskkas. Eará mediat almmuhit fas olles buktaga nehtas. Dákkár vuogi geavahit ovdamearkka dihte sámi áviissat *Ságot* ja *Ávvir*. Lea vejolaš lohkat muhtin ođđasiid ja reportášaid nuvttá neahttasiiddus, ja dasa lassin máksit elektrovnnalaš diŋgojumi ovddas nu ahte sáhtttá lohkat olles áviissa nehtas.

Riikkasáddehagat sihke Norggas, Ruotas ja Suomas sáddejtit sámi rádio- ja TV-prográmmaid njuolga interneahtas. Sii ráhkadit maid sierra interneahtaartihkkaliid main leat govat ja teaksta. Dávjá leat áššiide čadnon liŋkkat mat čujuhit jietna- ja filbmafiillaide nu ahte sáhtttá sihke lohkat, geahččat ja guldalit seammá áššiid. Sii leat maid ásahan elektrovnnalaš vuorkkáid main gávdná prográmmaid sáddenáiggi maŋŋá. YLE Sámi prográmmat leat olahanmutter 30 beaivvi sáddenáiggi maŋŋá. NRK Sámi ja SVT Sámi prográmmat leat olahanmutter ovddosguvlui almmá mearriduvvon jávkanbeaivvi haga. Riikkasáddehagat leat maid digitaliseren stuorát hivvodaga boares TV-prográmmaid maid gii beare beroštuvvan olmmoš sáhtttá goas beare geahččat. Vuorkkáin leat maid boares sámi TV-prográmmat mánáide ja nuoraide.

Váttisvuodat mediaid geavaheamis

Sáhtttá leat oba hástaleaddji gávdnat sámi mánáid ja nuoraid rádio- ja TV-prográmmaid mediafitnodagaid neahttasiiduin. Erenoamáš váttis lea mánáide gávdnat daid. Dás namuhan guokte ovdamearkka. Jos áiggošii gávdnat YLE-Sámi TV-prográmma mánáide, de ferte juogo diehtit juste maid lea ohcamin YLE Arenas dahje ferte mannat ruotagiela mánáidprográmmasiidui “Buu” ja doppe ohcat sámegeielat prográmma mii lea ovtta ruotagiela prográmmaiguin. Sámegeielat prográmmat leat ovdal leamaš ovtta suomagiela mánáidprográmmaiguin YLE2-kanálas. Dalle ledje sámegeielat prográmmain gaskamearálaččat

5000 geahčči nehtas. Go sirdojuvvojedje ruotagielat kanálli njiejai geahččilohku ja dan maŋŋá leat leamaš vuollel 2000 geahčči juohke prográmmas. (Torikka 2016).

Nubbi ovdamearka lea NRK Sámi rádioprográmma mánáide mii sáddejuvvo Rádio Sámi sáddagis oktii vahkus. Lea vejolaš guldalit prográmma nehtas sáddenáiggi maŋŋá. Muhto galgá diehtit sáddenbeavvi ja sáddenáiggi ja Rádio Sámi prográmmas oheat ovddos, maŋos sáddagis gitta dassázii go gávdná prográmma. Dat diedusge ii leat álki geavaheddjiide, ja dahká váttisin ulbmiljovkui, uhca mánáide, ieža gávdnat prográmma.

6.5 Muhtin logut sámi mediain mánáide ja nuoraide

Dán vuollekapihttalis ovdanbuktojuvvojit muhtin statistihkalaš dieđut das man viiddis sámi mediafálaldagat leat mánáide ja nuoraide ja man muddui fálaldagat geavahuvvojit. Eai leat ollu bohtosat. Sivat dasa leat čilgejuvvon kapihttalis 6.3 “Metodalaš čuolmmat” bajábealde.

Lea goitge leamaš vejolaš ráhkadit muhtin statistihkaid sámi rádio- ja TV-prográmmaid birra mánáide ja nuoraide. Das lea sáhka prográmmaid mearis ja sáddenáiggi guhkkodagas. Lea maid leamaš vejolaš fidnet muhtin gehčiidloguid sámi TV-prográmmain maid riikaáibmosáddehagat sáddejit. Dát dieđut buktojuvvojit ovdan ja kommenterejuvvojit.

Lea maid leamaš vejolaš oazžut muhtin sámi áviissaid ja bláđiid almmuhanloguid. Daid gaskkas leat maid almmuheamit mat leat oaivvilduvvon erenoamážit mánáide ja nuoraide. Muhtin almmuhemiin ovdanbuvttán maid mo diŋgojeaddjit leat juhkkujuvvon geográfalaččat.

6.5.1 Sámi prográmmat rádio ja TV

Tabealla 6.4 Mánáidprográmmat rádios 2015. Prográmmaid mearri, minuhtat sáddenáigi vahkus ja vahkut jagis main leat sáddagat

	Prográmmaid mearri vahkus	Minuhtat sáddagat vahkus	Vahkut sáddagat jagis
YLE Sápmi	1	30	45
NRK Sápmi	1	6	52
Ruota Sámi Rádio	1	5-10	52

Gáldu: Näkkäljärvi 2016, Hætta 2016 ja Mienna 2016

Tabealla 6.4 čájeha ahte buot riikaáibmosáddehagat sáddejit ovttá sámi mánáidprográmma vahkus. Prográmma lea mealgat guhkit Suomas gos vahkkosaš prográmma lea 30 minuhta. Ruotas lea 5-10 minuhta ja Norggas guhtta minuhta. YLE Sápmi sádde mánáidprográmma 45 vahku jagis, ja oanehut prográmmat Norggas ja Ruotas sáddejuvvojit juohke vahku jagis.

Tabealla 6.5 Sámi mánáidprográmmat TV:s 2015. Prográmmaid mearri, minuhtat prográmmas ja vahkut jagis main leat sáddagat

	Prográmmaid mearri vahkus	Minuhtat sáddagat vahkus	Vahkut sáddagat jagis
YLE Sápmi	2	15	30
NRK Sápmi	5	15	52
SVT Sápmi	2	10-15	52

Gáldu: YLE Sápmi 2016, Hætta 2016 ja SVT Sápmi 2016.

Tabell 6.5 bohtá ovdan ahte sáddejuvvojit sámi mánáidprográmmat TV:s sihke Norggas, Ruotas ja Suomas. Ollislaš fáladat lea buoremus Norggas gos sáddejuvvojit vihtta prográmma vahkus juohke vahku birra jagi. Maiddái Ruotas sáddejit sámi mánáid-tv birra jagi guktii vahkus. Seammá prográmma sáddejuvvo guktii. Suomas lea heajumus sámi mánáid-tv fáladat dannego fáladat lea 30 vahku jagis. Seammá prográmma sádde guovtti kanálas. Juohke riikkas tekstejuvvo sámi mánáid-TV riikkagillii: NRK:s dárogillii, Ruotas ruotagillii ja Suomas sáddejuvvo mánáidprográmma Unna Junná sáddejuvvo suomagiela teavsttain suomagielat kanálas YLE2:žis ja válljenvullosaš ruota- ja suomagiela teavsttain ruotagielat FST -nammasaš kanálas.

6.5.2 Sámi prográmmaid gehččiid- ja guldaleddjiidlogut

Tabella 6.6 Sámi mánáid-tv prográmmaid gehččiidlogut 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
YLE Sápmi	33700	34600	28300	26000	36800
SVT Sápmi: Hejolojla	28000	45300	27700	22900	22600
SVT Sápmi: Det stora uppdraget		17800	16100	9100	17900

Gáldu: YLE Sápmi 2016 ja SVT Sápmi 2016

Tabella 6.10 čájeha gaskamearálaš gehččiidloguid sámi mánáidprográmmain TV:s Suomas ja Ruotas áigodagas 2011-2015. Gaskamearálaš gehččiidlogut jagis leat juohke prográmmas 9100 ja 45 300 gaskkas. Gehččiidlogut geahppánit 24,9 proseanttain Suomas 2012 ja 2014 gaskkas, ja de lassána fas 41,5 proseanttain 2015 rádjái. Jagi 2015 logut lea ráhkaduvvon 15 prográmmas maid YLE sáddii gidat 2015:s. Eará logut leat gaskamearálaš logut buot sámi mánáidprográmmain maid YLE sáddii daid jagiid. Duogášdieđut čájehit ahte vuolimus gehččiidlohku lei 9000 geahčči, stuorámus gehččiidlohku lei 66 000.

Logut SVT:s Ruotas čájehit ahte sámi mánáid-tv prográmmain *Hejolojla*, mat leat ráhkaduvvon uhcit mánáide, leat sullii seammá ollu geahččit go YLE mánáid-tv:s Suomas. *Det store uppdraget* nammasaš prográmmas man ulbmiljoavku leat skuvlaahkásaš mánát, leat veahá uhcit geahččit. Gaskamearálaččat leat jagis 16-17 000 geahčči juohke prográmmas.

Ii leat leamaš vejolaš oazžut dárkilis gehččiidloguid sámi mánáidprográmmain Norggas. NRK Sámi prográmmaredektevra Ole Rune Hætta diehtá mitalit ahte sin mánáidprográmmain leat dábaláččat 20-60 000 geahčči.

Ii leat diehtu das leat go geahččit sámi mánát vai eará mánát. Viehka alla gehččiidlogut juohke riikkas čujuhit dattetge guovtti áššái. Vuosttažettiin dáidá leat nu ahte mediadálut olahit ulbmiljoavkku, sámi mánáid, iežaset mánáidprográmmaiguin. Nuppi dáfus dáidá leat nu ahte ollu eará mánátge gehččet sámi mánáid-tv.

Sirdáseapmi web-TV:i

Tabealla 6.7 Sámi mánáid-tv prográmmaid gehččiidlogu internehtas Ruotas 2012-15

	2012	2013	2014	2015
“Hejolojla”: Gehččiid proseanta internehtas oppalaš gehččiidlogus	0,5	0,8	1,0	1,0
“Det stora uppdraget”: Gehččiid proseanta internehtas oppalaš gehččiidlogus	1,9	2,0	7,4	11,4

Gáldu: SVT Sápmi 2016

Tabealla 6.11 čájeha ahte viehka uhca oassi SVT Sámi mánáidprográmma *Hejolojla* gehččiin gehčččet prográmma internehtas. Internehttageahčči oassi lassána bealleproseanttas ovttá prosentii 2012:s 2015:i. Dán prográmmaráiddus lea ulbmiljoavku ovdaskuvlaahkásaš mánát. Prográmmaráidu *Det store oppdraget* leages oaivvilduvvon skuvlaahkásaš mánáide, ja das lea leamaš miellagiddevaš ovdáneapmi dán áigodagas. 2012:s gehčče 1,9 proseantta gehččiin prográmma internehtas ja 98,1 proseantta TV:s. 2015:s lei internehttagehččiid oassi lassánan 11,4 prosentii ja 88,6 proseantta gehčččet prográmma TV:s. Sihke NRK Sámi ja YLE Sámi ovddasteaddjit mitalit seammá ovdáneami birra. Sámi mánáidprográmmaid gehččiidlogut lassánit internehtas. (M.Solbakk 2016; Näkkäljärvi 2016; YLE Sápmi 2016). Dát han sáhttá leat odđa treanda mas šaddá dábáleabbon mánáide geahččat sámi mánáidprográmmaid internehtas.

Guldaleddjiid logut sámi rádioprográmmain

Ii leat leamaš vejolaš oažžut guldaleddjiidloguid sámi mánáid- ja nuoraidprográmmain rádios. Eai ovttage mediadálus leat dákkár logut olahanmuttus. Suoma rádio digitála lávddis YLE Arenas lean gávdnan loguid mat čájehit gallis leat guldalan mánáidprográmma *Binna Bánna* ja nuoraidprográmma *Sohkaršohkka* internehtas. Badjelaš 200 leat gaskamearálaččat guldalan *Binna Bánna* ja vuollel 50 *Sohkaršohkka*. Dát prográmmat galggašedje leat beroštahttit maiddái sámi mánáide ja nuoraide Norggas ja Ruotas geat eai sáhte guldalit prográmmaid dábalaš rádios. Danne sáhtáši árvalit ahte guldaleddjiidlogut internehtas leat uhcit. Muhto eandalit mánáidprográmma guldaleddjiidlohku sáhttá maid mearkkašit ahte prográmma olaha stuorra oasi sámeielat mánáin Suomas ja ahte prográmmas leat guldaleaddjit Suoma olggobealde.

Tabealla 6.8 Sámi áviissaid, áviissaid main lea sámegiela sisdoallu ja sámi bládiid almmuhanlogut 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Sárgat	2.797	2.783	2.797	2.782	2.883
Ávvir	1.088	1.047	1.064	1.084	1.033
Nordsalten	1.611	1.617	1.603	1.638	1.618
Snåsningen	2.861	2.838	2.847	2.789	2.872
Samefolket	1.367	1.400	1.322	1.278	1.200
Nuorttanaste	600	600	600	600	600
Daerpiet Dierie	Ii leat diehtu	Ii leat diehtu	1318	1149	1114

Gáldu: Norsk opplagskontroll 2016, Lindstrand 2016, Nystad 2016 ja Bondevik 2016

Tabealla 6.6 čájeha almmuhanloguid sámi áviissain, sámi bládiin ja eará áviissain main lea sámegiela sisdoallu. Riikkaviidosaš almmuhanloguid hárrái eai leat stuorra almmuhanlogut, duháha ja golbmáduháha gaskkas, muhto sápmelaččaid oppalaš logu hárrái leat almmuhanlogut viehka alladat. Fuomášán veara lea ahte eanaš almmuhanlogut leat stáddásat áigodagas 2011-15. Seammá áigodagas njidjet eará áviissaid almmuhanlogut mearkkašahkti ollu (TNS-Gallup 2016-3). Muhtin guorahallojuvvon mediain njidjet almmuhanlogut veaháš viđajagi áigodagas, muhto ovdamearkka dihte Sárgat almmuhanlohku lea lassánan 84 gáhppálagain.

6.5.3 Sámi áviissaid ja bládiid almmuhan- ja juohkinlogut

Tabealla 6.9 Sámi mánáid- ja nuoraidbládiid almmuhanlogut

	2011	2012	2013	2014	2015
Nuoraidmagasiidna Š	2000	2000	2000	2000	2000
Nuorra	Ii leat diehtu	Ii leat diehtu	Ii leat diehtu	Ii leat diehtu	5-600
Bamse	0	0	500	500	500

Gáldu: Persen 2016, Sjøgren 2016 ja Paltto 2016

Tabealla 6.7 čájeha ahte *Nuoraidmagasiinna Š* almmuhanlohku lea leamaš 2000 olles áigodagas 2011-15. *Nuorat* bládi almmuhanlohku lea 5-600 2015:s ja tevdnenráidobládi Bamse almmuhanlohku lea leamaš 500 dan rájes go almmuhuvvogođii 2013:s. Sáhtta roahka dadjat ahte sámegiela nuoraidbládi almmuhanlohku lea obba buorre go lea 2000. Seammá sáhtta dadjat go almmuhanlohku sámegiela tevdnenráidobládis uhca mánáide lea 500. Dat orru čájehamen ahte almmuheaddjit olahit stuorra oasi ulbmiljoavkkus.

Sámi mánáid- ja nuoraidbládiid geográfalaš juohkáseapmi

Tevdnenráidobládi *Bamse* ja nuoraidbládi *Nuorat* almmuheaddjit leat almmuhan muhtin dieđuid mat čájehit mo bládi diŋgojeddjiid geográfalaš juohkáseapmi lea.

Tabealla 6.10 Tevdnenráiddu Bamse ja nuoraidbláđi Nuorat juohkin riikkaid mielde 2016

	Norga	Ruotta	Suopma	EARÁT
Bamse	49,3 %	19,0 %	31,0 %	0,7 %
Nuorat	7-10 %	sullii 90 %	Muhtimat	Ii leat diehtu

Gáldu: Paltto 2016 ja Sjögren 2016

Tabealla 6.10 bajábealde čájeha ahte lagabui bealli *Bamse* bláđi diŋgojeddjiin leat Norggas, ja loahppa eará riikkain, ovddimusat Suomas ja Ruotas. Nuorabláđis *Nuorat* leat 90 proseantta diŋgojeddjiin Ruotas, 7-10 proseantta Norggas ja muhtimat Suomas (Paltto 2016; Sjögren 2016). *Nuorat* dáidet olahit stuorra oasi iežas ulbmiljoavkkus Ruotas, muhto sáhtá dadjat ahte dain livččii vejolašvuohta olahit olu eanet sámi nuoraid Norggas ja Suomas.

Tabealla 6.11 Tevdnenráiddu Bamse ja nuoraidbláđi Nuorat juohkin guovlluid mielde 2016

	Sis-Finnmárku	Sámegiela hálddašanguovlu muđui	Sámegiela hálddašanguovllu olggobealde
Bamse	21,6 %	42,5 %	35,8 %
Nuorat	90 %		10 %

Gáldu: Paltto 2016 ja Sjögren 2016

Tabealla 6.11 čájeha ahte badjelaš viđát oassi *Bamse* bláđiin juhkkovuvvo Sis-Finnmárkkus mii dán oktavuodas mearkkaša Kárášjoga gieldda ja Guovdageainnu suohkana. 42,5 proseantta juhkkovuvvojit eará gielddaide Sámegiela hálddašanguovlluin. Badjelaš goalmát oassi juhkkovuvvo guovlluide mat leat Sámegiela hálddašanguovlluid olggobealde. Dat lea viehka stuorra oassi. Ohpihii orru leamen nu ahte almmuheadđji olaha stuorra oasi ulbmiljoavkkus. Logut nuoraidbláđi *Nuorat* birra, leat árvvoštallamat maid oaivedoaimmaheadđji Sjögren lea dahkan. Logut orrot čájeheamen ahte *Nuorat* ovddimusat olahit sámi nuoraid geat ássat sámeguovllus Ruotas. Sis dáidá leat stuorra vuovdinpotensiála eará guovlluin Ruotas ja Norggas ja Suomas.

6.6 Loahppaboáđus

Dán artihkkalis lean ságaškuššan metodalaš čuolmmaid maiguin deavidit go geahččala ovdanbuktit statistihkalaš materiála sámi mediain mánáide ja nuoraide. Lea bohtán ovdan ahte lea uhccán materiála ovdanbuktit dannego dakkár materiála ii leat čohkkejuvvon dahje dannego lea váttis fidnet daid. Dušše okta mediabuvttadeaddji lea čadahan geavaheadđjiguorahallama maŋimuš jagiid. Dan dihte ii leat vejolaš dadjat man olu sámi mánát ja nuorat geavahit sámi mediaid dahje man duđavaččat sii leat sámi mediaid sisdollui.

Dan dihte lean baicce viggan guorahallat dárkilit daid sámi mediafálaldagaid mánáide ja nuoraide mat leat ja leat leamaš ođđasut áiggis. Dasa lassin lean buktán ovdan daid statistihkaid sámi mediafálaldagaid buvttadeamis ja geavaheamis maid lean gávdnan.

Dehálaš fálaldat lea TV-prográmmat mánáide man dáfus NRK Sámis lea viidásamos fálaldat go sádde vihtta prográmma vahkus. YLE Sámis Suomas leages stuorámus rádioráldat mánáide go buvttada ovttá 30-minuhttasas prográmma oktii vahkus. Čálalaš mediaid gaskkas leat tevdnenrádiobláđđi *Bamse*, *Nuoraidmagasiidna Š* ja nuoraidbláđđi *Nuorat*, earenoamážit oaivvilduvvon mánáide ja nuoraide.

Mearkkašahtti oassi čálalaš mediafálaldagas sámi mánáide ja nuoraide, gávdno sámi ja norgga mediain mat eai leat oaivvilduvvon ovddimusat mánáide ja nuoraide. Dát fálaldagat leat ovdamearkka dihte siiddut mánáide ja nuoraide sámi áviissain *Ávvir* ja Nuorttanaste. Dasa lassin lea sihke daid áviissain ja muhtin eará áviissain ja bláđiin sisdoallu mii ii leat merkejuvvon mánáide ja nuoraide, muhto main lea hápmi ja sisdoallu mii heive mánáide ja nuoraide.

Nuoraidmagasiinnas Š ja tevdnenrádiobláđis *Bamse* leat almmuhanlogut mat čujuhit dasa ahte olahit ulbmiljoavkku bures. *Nuorat* bláđis orruges potenciála lasihit almmuhanlogu mearkkašahtti olu. Sámi mánáidbláđi *Leavedolggi* heaittiheapmi mielddisbuvttii ahte sámi mánáin lea heajut čálalaš mediafálaldat go ovdal. Ii sáhte dadjat ahte *Bamse* álgaheapmi lea buoridan dán ahkejoavkku dili go dán guovtti bláđi ulbmiljoavkkut eai leat seammá agi dáfus. TV-prográmmat sámi nuoraid várás lea hárvanaš ášši maid almmuhemiid gaskkas ádjána guhká. Dát lea fuopmášumi veara go TV adnojuvvo ain gievrramus median. Sáhtta maid atnit fuopmášumi vearan ahte rádioráldat mánáide ja nuoraide sámegeillii lea garrasit hedjonan manjimus vihtta jagi Norggas.

Buoret ovttasbargu sámi rádioráldat gaskkas sáhtášii buoridit dili dannego Suomas sáddejuvvo 2,5 diibmosas rádioráldat nuoraide vahkus, mii ii sáddejuvvo Norggas ja Ruotas. Dasa lassin lea miellagiddevaš gávnus ahte Suomas buvttaduvvo 30-minuhttasas mánáidprográmma sámegeillii, mii ii sáddejuvvo Norggas ja Ruotas vaikko NRK Sámi ja Ruota Sámi Radio fálaldat sámi mánáide lea olu heajut go YLE Sámi fálaldat.

6.7 Hástalusat ja ávžžuhusat

Lea hástalus ahte diehtit uhccán sámi mánáid ja nuoraid mediageavaheami birra ja danin ávžžuhuvvo dutkat eanebut kvantitatiivva beliid sámi mediain mánáide ja nuoraide. Galggašii dutkat mediaid duohta geavaheami ja váikkuhusaid mat sámi mediain leat. Muhtin miellagiddevaš gažaldagat leat maid báhcán almmá vástitkeahhtá geavaheddjiid bealis. Dat gusket daid mediaide ja kvalitehtii. Vásihitgo ulbmiljoavkkut, sámi mánát ja nuorat, ahte mediat leat áigejuvvo dilát? ja gávdnetgo sámi mediaid dain medialávddiin maid sii dábálaččat geavahit? Man duđavaččat leat geavaheaddjit daid fálaldagaide mat gávdnojit ja makkár sávaldagat leat sis mediaide? Dátge leat fáttát maid vuohkkasit sáhttit dutkat kvantitatiiva dutkanmetodaiguin nu ahte sáhtta ovdanbuktit bohtosiid statistihkalaš dieđuid hámis.

Ávžžuhus manná maid mediadáluide, nappo buvttadeddjiide. Sii galget šaddat čeahpibun buvttadit statistihkaid iežaset birra. Mediat galggašedje láchit dili dákkár statistihkaid geavaheapmái, fuolahit ahte leat olahanmuttus dutkiide ja ieža gaskkustit iežaset statistihkaid. Dát guorahallan lea maid čájehan ahte dávjá ii leat álki gávdnat ja geavahit sámi mediafálaldagaide mat leat mánáid ja nuoraid várás. Ná lea duohtadilli vaikko muhtin mediafitnodagat leat ángirit almmuhišgohtán digitála buktagiid. Ávžžuhan sin bidjat fuopmášumi dasa ahte sámi mediafálaldagat mat leat juo ráhkaduvvon mánáide ja nuoraide, leat olahan muttus ja álkit geavahit.

Muhtin gávdnosat čujuhit maid dasa ahte muhtin doaimmit mediasuorggis leat bázahallan teknologalaš ovdáneamis. Sii galggašedje oazžut vejolašvuoda ovddidit iežaset buktagiid dáinna lágiin ahte váldet atnui ođđa teknologiiija nu ahte olahit eanet mánáid ja nuoraid ođđa medialávddiin. Galggašii maid árvvoštallat rievdadit sámi mediaid doarjjaortnegiid nu ahte ovddidit mediabuvttadeami dan guvlui.

Gáldut

Aftenposten 2012: *Action-eventyr fra Sameland*. Almmuhuvvon 11.01.2013. Lohkkojuvvon 31.05.2016 Online: <http://www.aftenposten.no/kultur/Action-eventyr-fra-Sameland-131602b.html>

Barne- og familiedepartementet 2003: *Samisk oppvekst - Om tilbud til samiske barn og ungdom*. Barne- og familiedepartementet. Oslo. Lohkkojuvvon 12.05.2016. Online: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0003/ddd/pdfv/203209-q-1066_bokmaal_lav.pdf

Boine, Liv Tone 2016: Sámegielat kristtalaš máannoáviissa Nuorttanaste oaivedoaimmaheaddji borgemánu 2016 rádjái. Peršuvnnalaš gulahallan. Ságastallan 31.03.2016 Romssas.

Bondevik, Einar 2016: Máttasámi searvegoddebládi Daerpies Dierie oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. Telefovdnaságastallan 26.08. 2016 ja guokte e-poastta 08.09.2016.

Daerpies Dierie 2016: Máttasámi searvegoddebládi Daerpies Dierie neahttasiidu. Lohkkojuvvon: 12.02.2016. Online: <http://www.samiskmenighet.no/event/dolink/famid/331840>

Proff Forvalt 2016: *Julev film as-898154262-Konkurs*. Lohkkojuvvon 02.05.2016. Online: <https://www.forvalt.no/konkurs/firmadetaljer.aspx?orgnr=898154262&id=530470>

Hagen, Ingunn ja Vold, Thomas 2009: *Mediegenerasjonen. Barn og ungdommer i det nye medielandskapet*. Samlaget. Oslo.

Hermansen, Kari Lisbeth 2016: Sámegielat beaiveáviissa Ávvira oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. Ságastallan 31.03.2016 Romssas ja 30.10.2016 Kárášjogas, ja e-poasta 05.10.2016.

Hætta, Ellen Oddveig 2009: Prográmmajodiheaddji ízü-nuoraidprográmmaráiddus TV:s. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta 08.05.2009.

Hætta, Ole Rune 2016: NRK Sámi prográmmaredakteavra. Peršuvnnalaš gulahallan. Telefovdnajearahallan 31.05.2016.

Kintel, Lars Theodor 2016: Jearahallan gründeriin Lars Theodor Kinteliin NRK Sámi rádioprográmmas “Radiosiida” 01.06.2016.

Lindstrand, Åsa 2016: Sámi mánnobládi Samefolket sadjásaš oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. Guokte e-poastta 30.08.2016.

Mienna, Ole Isak 2016: SVT Sámi ja Ruota Sámi Radio kanálahoavda. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta 24.08.2016 ja telefovdnajearahallan seammá beaivvi.

- Norsk opplagskontroll 2015:** Norgga áviissaid almmolaš almmustahttinlogut áigodagas 2011-2015: Lohkkojuvvon 18.05. ja 24.05.2016. Online: <http://www.opplag.no/opplagtall>
- NRK Sámi Radio 2008:** *Usikker framtid for Infonuorra.* Almmuhuvvon 29.09.2008. Lohkkojuvvon 31.05.2016. Online: <https://www.nrk.no/sapmi/usikker-framtid-for-infonuorra-1.6795577>
- NRK Sápmi 2011:** *Penger til NuorajTV.* Almmuhuvvon 08.11.2011. Lohkkojuvvon 23.05.2016. Online: <https://www.nrk.no/sapmi/penger-til-nuorajtv-1.7867737>
- NRK Sápmi historie 2016:** *NRK Sápmis historie.* Almmuhuvvon 09.01.2008. Ođasmahtton 25.01.2016. Lohkkojuvvon 30.04.2016. Online: <https://www.nrk.no/sapmi/om/7.-nrk-sapmis-historie-1.4469009>
- NRK jahkeraporttat 2011-15:** Norgga áibmosáddehaga jahkeraporttat. Lohkkojuvvon áigodagas cuoŋománnu-geassemánnu 2016. Online: <https://www.nrk.no/aarsrapport/>
- Nuoraj TV 2016:** Julevsámegiela nuoraidprográmma Nuoraj-TV neahttasiidu. Lohkkojuvvon: 20.05. 2016. Online: <http://nuorajtv.no/>
- Nuorttanaste 2016:** *Historjá.* Lohkkojuvvon 21.03.2016. Online: <http://www.nuorttanaste.no/se/historja>
- Nystad, Ann Solveig 2016:** Sámegielat kristtalaš mánnoáviissa Nuorttanaste oaivedoaimmaheaddji borgemánu 2016 rájes. Peršuvnnalaš gulahallan. Telefuvdnaságastallan 30.09.2016 ja e-poasta 09.10.2016
- Näkkäljärvi, Pirita 2016:** YLE Sámi hoavda ja Suoma áibmosáddehaga YLE sámegielat sisdoalu oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta 21.04.2016.
- Paltto, Kirsi 2016:** ABC-Company-E-skuvla AS jodiheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta 22.04.2016 ja čálalaš jearahallan Facebookas seammá beaivvi.
- Persen, Nan 2016:** Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta artihkalčállái 14.04.2016 mas son Iđut AS-lágádusa beales vástida gažaldagaid Nuoraidmagasiidna Š birra. Gažaldagat ledje jerrojuvvon e-poasttas lágádussii 11.04.2016.
- Sjögren, Pia 2016:** Sámi nuoraidbláđi Nuorat oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poastt 26.08.2016.
- Solbakk, John Trygve 2016:** Sámi lágádusa ČálliidLágádusa lágádusoaivedoaimmaheaddji. Telefuvdnaságastallan 31.05.2016.
- Solbakk Mona 2016:** Norgga riikkasáddehaga sámi divišuvnna - NRK Sámi direkteavra. Peršuvnnalaš gulahallan. Ságastallan 31.03.2016 Romssas ja e-poasta 27.09.2016.

Skogerbø, Eli 2003: *Kartlegging og definisjon av samiske medier*. Sámediggi/Sametinget. Kárášjohka.

Strømmen, Nils Petter 2016: TNS-Gallup-fitnodaga seniorkonsuleanta. Peršuvnnalaš gulahallan. E-poasta 05.09.2016.

Ruota rádio public service-diedáhusat 2011-2015: Ruota rádio jahkeraporttat. Lohkkojuvvon áigodagas cuoŋománnu-geassemánnu 2016. Online: <http://www.sverigesradio.se>

Ruota televišunna public service-diedáhusat 2011-2015: Ruota televišunna jahkeraporttat. Lohkkojuvvon áigodagas cuoŋománnu-geassemánnu 2016. Online: <http://www.svt.se>.

SVT Sápmi 2016: Geahččiidloguid vuoddomateriála sámi tv-prográmmain mánáide Ruotas áigodagas 2011-15. Sáddejuvvon artihkalčállái Excel-fiilan e-poasttas Kerstin Blindas, SVT Sámi mánáidprográmmaid doaimmaheaddji.

TNS-Gallup 2016-1: TSN-Gallup Media-fitnodaga neahttasiidu mas almmuhit mediaguorahallamiid. Lohkkojuvvon 23.08.2016. Online: <http://www.tns-gallup.no/medier>

TNS-Gallup 2016-2: *De offisielle lesertallene for blader og magasiner for 2015/2016*. TNS-Gallup. Oslo. Almmuhuvvon 16.02.2016. Lohkkojuvvon 22.08.2016. Online: <http://www.tns-gallup.no/kantar-tns-innsikt/de-offisielle-lesertallene-for-blader-og-magasiner-for-2015-2016-16-2>

TNS-Gallup 2016-3: *Avislesing 2015: Tilbakegang for papiravisene fortsetter*. TNS-Gallup. Oslo. Almmuhuvvon 08.03.2016. Lohkkojuvvon: 23.08.2016. Online: <http://docplayer.me/17587383-Avislesing-2015-tilbakegang-for-papiravisene-fortsetter.html>

TNS-Gallup 2016-4: *Mediebarn*. TNS-Gallup. Oslo. Lohkkojuvvon 23.08.2016. Online: <http://www.tns-gallup.no/tns-innsikt/mediebarn-2016>

Tønnesen, Elise Seip 2007: *Generasjon.com – Mediekultur blant barn og unge*. Universitetsforlaget. Oslo.

UNESCO. 2003: *Language Vitality and Endangerment. Document submitted to the International Expert Meeting on UNESCO Programme Safeguarding of Endangered Languages Paris, 10–12 March 2003*. Intangible Cultural Heritage Units Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages. UNESCO. Paris.

YLE Sápmi 2016: Geahččiidlogut YLE Sámi mánáidprográmmain TV:s áigodagas 2008-2016. Kopijja giedain čállojuvvon muitmerkemiin. Vuostáiváldon YLE Sámi doaimmaheaddjis Ritva Torikkas 23.08.2016 Anáris.

YouTube 2016: Julevsámegiela TV-fálaldaga Nuoraj-TV “kanála” YouTube. Gehččon miessemánu 2016. Online: https://www.youtube.com/results?search_query=Nuoraj-TV+

Wulff, Geir 2016: Dárogielat sámi beaiveáviissa Ságaha oaivedoaimmaheaddji. Peršuvnnaš gulahallan. Jearahallan doaimmahusas Leavnnjas 30.03.2016.